

ח: עין משפט נר מצוה

בתולה נשאת פרק ראשון כתובות

מסורת הש"ס

(א) מגילה פ"ג, כ"ג.
 (ב) [תוספתא מגילה פ"ג, י"ג].
 (ג) שבת דף ל"ג, ד' כ"ט.
 (ד) י"ג, ט"ז, ט"ח, ט"ט.
 (ה) שבת פ"ג, ט"ז.
 (ו) שבת פ"ג, ט"ז.
 (ז) שבת פ"ג, ט"ז.
 (ח) שבת פ"ג, ט"ז.
 (ט) שבת פ"ג, ט"ז.
 (י) שבת פ"ג, ט"ז.
 (יא) שבת פ"ג, ט"ז.
 (יב) שבת פ"ג, ט"ז.
 (יג) שבת פ"ג, ט"ז.
 (יד) שבת פ"ג, ט"ז.
 (טו) שבת פ"ג, ט"ז.
 (טז) שבת פ"ג, ט"ז.
 (יז) שבת פ"ג, ט"ז.
 (יח) שבת פ"ג, ט"ז.
 (יט) שבת פ"ג, ט"ז.
 (כ) שבת פ"ג, ט"ז.
 (כ"א) שבת פ"ג, ט"ז.
 (כ"ב) שבת פ"ג, ט"ז.
 (כ"ג) שבת פ"ג, ט"ז.

בכרסם המון. להטרכ' לג' לזמן עליו שהרי הוא חייב בכל המלות:
 בשורה. כשהיו מחזרין מן הקבר היו עושין שורה סביב האכל לנחמו
 ומשניצין אותו וכן עומדים סביב ואמרין בטנהדרין [דף י"ט]. אין
 שורה פחות מ': כרסבם. כשמבנין את האכל סעודה לראשונה משל
 אחרים כדלמדין במועד קטן [דף
 כ"ז] היו מבנין אותו כרסבם ומבנין
 שם כרסם אכלים כדמפרש לקמיה
 ברוך מנחם אכלים: אמר ליה.
 למתורגמניה: כל קביל ינוקא.
 לנגד המאורע דכרים יחומים על
 מיתת הילד: וירא ה' מה עשו
 אבות: וינאץ מעטם. שהעסיקוהו
 ונגרמו לו לפקוד על בניהם וכוונתיהם:
 ואיש דאמרי. לא מיתוק היה המת
 אלא בחור היה וכן קרא אמר על
 במוריו וגו': ש' ע' שנה. ועוד
 דריש כמו ועד עולמו של אדם נגזיה
 נהפכת מעובד לרע: אמר לנחומי
 צעורי מצער ליה. כחמיה. מוכיחו על
 פניו שצביל עונו מת בנו: חשיב
 אם לאסתופי אדרא. חשונ אמה
 למעלה לתוספקן ואת בניך צעון
 הדור דק"ל. זמן שלדיקים נדור
 לדיקים תפסיק על הדור שנלמד
 וממקדשי תחלו [יחזקאל ט']. האל
 הגדול ברוב גדולו. בברוך פתח זה
 ברוך אמה ה' אליהו מלך העולם
 האל הגדול וכו': אחינו המיועשים
 כו'. כרסה הסמוכה לחכמה היא
 וכן סדורות על הסדר: באכל הוא
 לנו לכבדם לחקור זאם שזאם עומד
 פעל. שכלל מתים ולא מבני יומת
 מדלי: משפה ראשונים לימא.
 משמה ראשונים הוא: בכרישו של
 אכרסם. שגמל סדיס דכתיב
 [בראשית כ"א] וישע אשל ר"ת אכילה
 שמה ליהוה: עשרה כוסות.
 להרבות לו בשמה דכתיב [משל
 ח] מן שזר לאווד ויון למרי נפש:
 קודם אכילה. שהיו רגילין להשפך
 פרפראות לפני סעודה כגון כיסנין
 וסופגנין ואיסקריטין וכוונתם
 פרפראות משקיין לאלג ג' כוסות:
 אחד כנגד הון. על כל כרסה שומה
 הכוס ומחנין לו אחר: כנגד חוני
 העיר. תקנו להם כרסה עליו לפי
 שהיו שמי העיר להתעסק במתים
 ובשאר זכרי איבוד: פרנסו בעיר.
 שהיו עשירים מבניוים ממוס
 לקבורת עניים: כנגד כסף.
 תקנו עליו כרסה יחומים שיחממו
 המקום בבנינו מאכלנו שאנו
 מתאכלים עליו כעל מת: כנגד
 ר"ג. לקמן מפרש: ליושנה. עשרה
 כוסות: הולאס המס. שהיו קונרים
 אומן ככלים יקרים כגון שילין
 וסרקוט: בלנדא בר וווא. כנגד
 קניוס שאינו שזה אלא דינר:
 האומר

כי תניא הריא בברכת המזון כי קאמר רבי
 יוחנן יבשורה ואלא הא ^אדאמר רבי יצחק
 אמר רבי יוחנן ^במברכים ברכת חתנים
 בעשרה וחתנים מן המנין וברכת אבלים
 בעשרה ואין אבלים מן המנין ברכה בשורה
 מי איכא אלא כי קאמר רבי יוחנן ברחבה
 ואלא הא דאמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן
 מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה
 וחתנים מן המנין וברכת אבלים בעשרה כל
 שבעה ואין אבלים מן המנין ברכת רחבה כל
 שבעה מי איכא משכחת לה בפנים הרשות
 כי הא דרב חייא בר אבא מקרי בניה
 דריש לקיש הוה ואמרי לה מתני בריה
 דריש לקיש הוה שכיב ליה ינוקא יומא קמא
 לא אול לגביה למחר דבריה ליהודה בר
 נחמני מתורגמניה אמר ליה קום אימא
 מלתא כל קביל ינוקא פתח ואמר יורא ה'
 וינאץ מעטם בניו ובנותיו דור שאבות
 מנאצים להקב"ה כועס על בניהם ועל
 בנותיהם ומתים כשהם קטנים ואיכא
 דאמרי בחור הוה והכי קאמר ליה יעל כן
 על בחוריו לא ישמח ה' ואת יתומיו ואת
 אלמנותיו לא ירחם כי כולו חנף ומרע וכל
 פה דובר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד
 ידו נמויה ^אמאי ועוד ידו נמויה אמר רב הונ
 בר רב הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה
 אלא ^בכל המגבל פיו ומוציא דבר נבלה
 מפיו אפילו נחתם לו גור דינו של שבעים
 שנה לטובה נהפך עליו לרעה אתא לנחומי
 הצעורי קמצער ליה הכי קאמר ליה חשיב את
 לאתפוסי אדרא אמר ליה קום
 אימא מלתא כנגד שבחו של הקב"ה פתח ואמר
 האל הגדול ברוב גדלו אדיר והוק
 ברוב נוראות מחיה מתים במאמרו עושה
 גדולות עד אין מספר בא"י מחיה המתים
 א"ל קום אימא מלתא כנגד אבלים
 פתח ואמר אחינו המיועשים המדוכאין
 באבל הזה תנו לבבכם לחקור את זאת
 ואת היא עומדת לעד נתיב הוא מששת
 ימי בראשית רבים שתו רבים ישנו כמשתה
 ראשונים כך משתה אחרונים אחינו בעל
 נחמות ינחם אתכם ברוך מנחם אבלים
 אמר אביו רבים שתו לא ימא משתה ראשונים
 ימא משתה אחרונים לא ימא דא"ש
 בן לקיש וכן תנא משמיה דר' יוסי ^אלעולם
 אל יפתח אדם פיו לשמן אמר רב יוסף
 מאי קרא יכסדום היינו לעמודה דמינו
 מאי אהדר ליה ^בשמעו דבר ה' קציני
 סדום וגו' א"ל קום אימא מלתא פתח
 ואמר אחינו גומלי חסדים בני גומלי
 חסדים המחזיקים בבריתו של אברהם
 אבינו ^א(שנאמר כי ידעתי למען אשר יצוה
 את בניו וגו') אחינו בעל הגמול ישלם
 לכם גמולכם ברוך אתה משלם הגמול
 כל ישראל פתח ואמר רבון העולמים
 פדה והצל מלמ הושע עמך ישראל מן
 הדבר ומן החרב ומן הבויה ומן השדפון
 ומן הירקון ומכל מיני פורעניות המתרגשות
 וכוונת אלהים מרם נקרא ואתה הענה
 ברוך אתה עוצר הנגפה אמר עולא
 ואמרי לה במתניתא תנא ^אעשרה כוסות
 הקנו חכמים בבית האבל שלשה קודם
 כדי לפתוח את בני מעיו שלשה בתוך
 אכילה כדי לשרות אכילה שבמעיו וארבעה
 לאחר אכילה ואחד כנגד הזון ואחד
 כנגד ברכת הארץ ואחד כנגד בונה ירושלים
 ואחד כנגד הטוב והמטיב הוסיפו עליהם
 ארבעה אחד כנגד חוני העיר ואחד כנגד
 פרנסו העיר ואחד כנגד בית המקדש
 ואחד כנגד רבן גמליאל התחילו היו שותין
 ומשתכרין החזירו הדבר ליושנה מאי
 רבן גמליאל דתניא ^אבראשונה היתה
 הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממיתתו
 עד שהיו מניחים אותו ובורחין עד
 שכא רבן גמליאל ונהג קלות בעצמו
 והוציאוהו בכלי פשתן ונהגו יבל העם
 אחריו להוציא בכלי פשתן אמר רב
 פפא והאידיא נהוג עלמא אפילו ^אבצרדא
 בר וווא: אמר רבי אלעזר האומר

כי תניא הריא כברכת המזון. פי' כקונטרס
 להטרכ' עם ב' לזמן עליו שהרי הוא חייב בכל המלות
 לאשמועינן אלא דחייב במלות והוה ליה למימר
 כהדיא דחייב במלות ועוד דל"כ מאי פריך ליה
 מברכת אכלים דמנין דקאמר ברכה
 בזורה מי איכא אלא ע"כ היינו
 ברכת המזון והלדן קושא לזוכמן
 דקמי אכלים מן המנין ואוקמינן
 ברכת המזון ולפירש הקונטרס לא
 קשיא מדי דכי קמי אכלים מן
 המנין היינו להטרכ' לזמן לומר
 נכך שאלנו משלו אכל ברכת אכלים
 שמכרסם ברכת המזון קאמר רבי
 יוחנן דלזון מן המנין לך לרין
 לפרש כי תנא הריא ברכת המזון
 היינו ברכת אכלים ככברכת המזון
 מנאן משמע שברכת אכלים ככברכת
 המזון לא הוה אלא בעשרה מדסליק
 אדעתיה דמקשן דלזון ברכת
 אכלים ככברכת המזון וקאמר
 בעשרה והוה נחם ליה כהכי חי לאו
 משום דקמי לעיל בכרישא ואכלים
 מן המנין אס' כן לרין עשרה:
אלא כי קאמר ר' יוחנן ברחבה.
 חי גרסין אלא משמע
 דהיא לעיל נמי מעמיד בכרסה
 ומתה למה ולזכר מרי מילי דר'
 יוחנן הריא דלעיל והן לזרין לומר
 דמא כלל מכתה אמת הריא
 דלעיל מכללא דהן אכל חי ל"ג אלא
 ינחם דלעיל חיירי כזורה והכא
 כרסה נלא פנים מדשות ומימרא
 שלישית של רבי יוחנן הולך להשמיענו
 דכפנים מדשות אין אכלים מן המנין
 וחי נקט הריא ה"ל אפרכא דוקא
 מיוס לרשון ואין אכל ביוס לרשון
 שכי טפי ומכרסם לה נלא י':
 האומר

כא א מ"י פ"ד מהלכות
 אכל הלכה ו' טושיב
 י"ד ט' שפט טפ"ח ה'
 כד ב מ"י פ"ד ט' ט
 הלכה א סג עין
 רבנן ג'
 כה ג מ"י ט' הל"ה סג
 ט'
 כו ד מ"י פ"ד ט' הל"ה
 סג ט' טושיב ט' י"ד
 ט' ט' ט' ט' ט'
 ט' ט' ט' ט' ט'

תורה אור השלם

- ו' ורא' וינאץ טבעט
 בני ובניה:
- דברים ל' ט'
 2. על כן על בחוריו לא
 ישמח ארץ ואת חתניו
 ואת אלמנותיו לא ירחם
 כי כולו חנף ומרע וכל פה
 דבר נבלה בכל זאת לא
 שב אפו ועוד ידו נמויה
 דריש לקיש
- לול' ו' בצאת החור
 לזו שריד מעטם כסודם
 היינו לעמיה דמינה
 שעי' א ט'
 4. שמש דבר ה' קציני
 סדום האינו עמיה
 אלוהינו עם עמיה:
- כי ידעתי למען אשר
 יצוה את בני ואת ביתו
 אחריו ושמרו דרך ה'
 לעשות צדקה ומשפט
 לעמך הריא וי על
 אברהם את אשר דבר
 עקל' בראשית י"ח ט'

גליון הש"ס

כס' כל המגבל פיו. עין
 ע"ז י"ד דפי קד':

הגהות הגר"א

[א] כס' (אחד כנגד הון ט'
 כד הטוב והמטיב חת"ת
 וחאסר דהס' כנגד ד'
 כרסות האומרים שמה
 סתם ואמר ט' ואולי על כל
 כוס אומר כרסה א"ל):

מוסף רש"י

הכל יודעין בלה למה
 בכרסה לחופה. ולא
 הולך אדם מפרש למה
 נמקה והמגבל פיו כק'
 אפילי ט' (שנח כ"ג):